Мирослав КРЛЕЖА (1893-1981)

Кутија оловних слова

Кажу: буди слободан! Ако си библијски женик на логу с невјестом, већ нијеси слободан, јер су те уклели сакраментом. Ако си чиновник, стјеница у уреду, или пас на ланцу: каква је то слобода? Ако си провалник, пријети ти крвник са законима у руци. Ако си луда дјевица, исмејавају те. Ако си блудница, жигошу ти сисе горућим љиљаном. Ниси човјек. Ако си риба, појест ће те већа риба, ако си птица, пуцају по теби, ако си човјек, прислушкујеш одјекивању топовске рике под твојим ногама и према томе ниси слободан. Ако си у браку, гњавиш се, ако си парија, пије ти виша каста крв, дакле што би требало да будеш да постанеш човјеком? На који начин да поживиш да би могао сачувати свој образ и чисте руке, када ти са свију страна пријете као брачном, божјем, државном или топовском месу?

* * *

Рат има утолико смисла уколико гази преко филистарских бљутавштина као носорог, као мамут, као несхватљиви императив овога времена, које је изгубило сваки смисао. (...) Овај рат као објављење насиља и слијепе воље која хоће да поједе све око себе, ово објављење бруталне енергије која људождерски хоће да уништи све хуманистичке идеале, ово лудило преждерат ће се гвожђа и крепати као завислански медвједј у пољској басни, а интелектуалне колриве и коров свакојаки преживјет ће (на жалост) ове громове.

(Давни дани)

* * *

Европа *лежи мртва.*
На погребу том човјечности мртве,
уз посмртну почаст топова и огња,
тко не може да буде Фортинбрас,
нек говори то гласним ћутањем,
што треба да се каже покољењима:
глупост нас је замрљала крвљу
и у тој крви поворке фантома
издимит ће се ко мрачан, паклени дим!
(О Еразму Ротердамском)

* * *

Глупост људска дјелује у свемиру по сталном закону њихала. Јучер, данас и сјутра, то су три точке кроз које се њихало њише: тика-така, тако да глупост људска куца као сат: увјек једно те исто.

* * *

Да би човјек могао помирити у себи своја властита протусловља, да би се могао узвисити над врагометно заплетена стања око себе, човјек мора да среди неред у себи и око себе, да надахне смисао свеопћем бесмислу око себе и у себи самоме, по једној нарочитој самообрамбеној методи, која се вулгарно, у свакодневном животу, зове **"поглед на свијет"**. (...) "Погледи на свијет" роје се кроз вјекове као мајске кријеснице. (...) Ти "погледи на свијет" фрцају као искре из главње... а тмина људске свијести, видите, остаје увијек једна те иста: једнако густа, једнако загонетна и једнако мрачна!

(На рубу памети)

* * *

Ја сам увјерен да око мене има људи који вјерују да се у књижевности постижу резултати само књижевним средствима и ничим другим. **Мој посао је у настајању**, често неуредан и немаран као што изгледају све новоградње с масама навезене грађе и скела, у привидном нереду нацрта и планова и у оној увијек отвореној неизвјесности хоће ли се над тим помоћним направама и костурима доиста једнога дана зацрвењети кров? Мени данас још увијек изгледа тако као да нисам доспио даље од темеља и од првих потеза у плану који је архитектонски смион, али управо зато изгледа вриједним да се за њега жртвује све, па и властита егзистенција.

(Мој обрачун с њима)

* * *

Када се воља, демонска људска воља пропне и када генијално као вихор духне преко стварности, те се чује само кентаурски тутањ копита, како је сунуо као картеча или као метак, када се та чиста, дивна од пјесничког заноса одуховљена воља отме земљи и када се тргне од конопа земаљског баласта, као балон, када се откине од блата и претвори у **Дјело**, о, за тај моменат било би вриједно родити се у понижењу и срамоти само зато, да бисмо их превладавали побједоносно.

(Давни дани)

* * *

... и тако, што нам преостаје? **Кутија оловних слова**, а то није много... али је једино што је човјек до данас изумио као оружје у обрану свог људског поноса.

Има једно
годину-
фа, ром
њушили прав
књижари - "то
по ко зна који
слобађања и п
фрија. Његово
ствар: *Рецепт*
Цека Киворки
тренутку поја
сникиње Ен С
тема у протек
матски број, а
књига; озбиљ
најгледанији
Национал
самораздируђ
ника - што је м
ни писци попу
Енглеској.
"...писци
да постану пр
накараде, пија
моубице". Ова
цијалној култ
недавно објав
Биографи
Мидлбрук, на
магнетофонск
њеног дугого
Плат, пожали
ну, у бившој Ј
онда је, 1970,
Самообна
ју, овако је об
нешто лично,
ца ове биогра
вају, јесте: ко
Керол Оутс и
патографијам
мрак душе
одређене тачк
искрености ва
везе: Силвија
лим годинама
Заразу са
времено Гете
посао, пошто
у онај део л
заштиту од х
или десно ок
крви, како јо
Еме Бовари, м
уместо отров
ла лауданум.
лазило.
Истина,
ство, рецимо
на, али у цел
стојанствена,
за оне који о
лине праве ф
склиске, / Г а
живите."
Да посто
фри. Додуше
право "само

вриједно родити се у понижењу и срамоти само зато, да бисмо их превладавали побједоносно.

(Давни дани)

* * *

... и тако, што нам преостаје? **Кутија оловних слова**, а то није много... али је једино што је човјек до данас изумио као оружје у обрану свог људског поноса.

(Банкет у Блитви)

100 година од рођења Мирослава Крлеже

Рођен прије тачно сто година (7. 7. 1893.), Мирослав Крлежа био је вршњак Црњанског, а само годину дана млађи од Андрића. И Броза, наравно. Последњег је тек за годину дана надживио: "случај комедијант" удесио је, тако, да се у много чему паралелне судбине Броза и Крлеже аналогно и докрајче. Актуелни поглед на "животно дјело" једног и другог, пак, као да донекле иде наруку овјешталом увјерењу да су естетичке творевине ипак понешто трајније од прагматско-политичких.

Попут Броза, Андрића и Црњанског, Крлежа је, међутим, и сам био неминовно уплетен у историју државе која више не постоји. Духовно несмирен и сартровски ангажован, писац **"Застава"** сматрао је да књижевност не може настајати у "кули од слоноваче" и стога је његова литература од самог почетка провоцирала исто толико својим "идеолошким", колико и својим естетским аспектом. Његова књижевна мисао била је неријетко контрадикторна, понекад двосмислена, каткад исхитрена, али често и готово профетска, као у случају романа **"Банкет у Блитви"**, на примјер, којему глобална политичка дешавања последњих година дају и орвеловски карактер.

Пасиониранним са-учествовањем у бурама овог стољећа на заласку и својим комплексним, тешко сводљивим књижевним опусом Мирослав Крлежа несумњиво се афирмисао као аутор који трајно интригира читалачку радозналост.

Из напријед реченог јасно је да је заиста кратки избор Крлежиних мисли тек један од много могућих. Другачије читање дало би можда сасвим другачији увид у дјело овог ријетко сложеног писца. Крлежа на којег овдје подсјећамо чини нам се напросто у овом тренутку најближи.

Изабрао и белешку срочио Тихомир Брајовић

Ханс М

Не као некад
невелик, тек
као бобица, к
ситан, скрив
капсули, при
потајан као ф

него отворен
море,
значајан и о
распростран
распуштен, с
и подједнако

који, тек једн
тежи мало, с
као зрно гра
као луда трав
у грудима, за
као фиксна и